

waarin groote leidslieden hebben gearbeid en waarin de leerstellige godgeleerdheid, de dogmatiek, werd beoefend niet alleen in dien zin, dat men kennis nam van hetgeen vorige geslachten vonden, maar dat ze ook werd uitgebreid, komt een periode van verval, een tijd, waarin men niet verder schrijft, waarin men zich bezig houdt met te herhalen, wat door de heengegane werd gegeven, het uitpluist en nog eens uitpluist, maar onder dat alles het leven verliest. Zulke perioden zijn er in de geschiedenis zeer zeker meer dan eens geweest. Zoo in de Middeleeuwen, zoo ook na de Kerkhervorming. Zelfs kan men zeggen, dat het leven in het algemeen, ook het kerkelijk leven, heen en weer golfte. Na 'n hoogtepunt volgt een inzinking. Soms kan het niet anders zijn. Een tijd van bloei heeft veel gegeven, meer dan in één periode kon worden verwerkt. En dan moet er wezen een wijle van rustig bezinnen, van doordenken over het verkregen goed, over het bereikte, het moet geschift en gelontord en dan eerst weet men, hoe rijk men is. Evenwel, zulk een bezinning gaat op den duur verlopen in spitsvondigheden, ze ontart, dat heeft de historie ook geleerd, het wordt op den duur de dood in den pot. En dan moet er weer een opwaking komen, een krachtig ingrijpen. God verwekt Zich daartoe telkens mannen, die dan weer als middelen in Zijn hand het leven wekken, en kerk en godgeleerdheid brengen tot nieuwen bloei.

Nu zijn er, die meenen, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland zich op dit oogenblik bevinden in zulk een tijd van dogmatisme, van doode leerstelligheid. Is dat juist?

Zulk een vraag is door haar karakter uitermate moeilijk te beantwoorden. In de eerste plaats, om dat men, wil men het goed doen, zijn eigen tijd moet kunnen overzien en beoordeelen. Steeds een hachelijk werk, waarin bijna niemand slaagt. Maar moeilijk ook, omdat zooveel afhangt van eigen aanleg en van de omstandigheden, waaronder men leeft. De een, om hij ons onderwerp te blijven, is dogmatisch aangelegd, houdt veel van de dogmatiek, hem is een ander niet spoedig te dogmatisch. Een ander heeft vooral oog voor de historische ontwikkeling en laakt — soms terecht — al wat daarmee niet of niet voldoende rekening houdt. Zoo zouden we kunnen voortgaan, en juist daarom is het oordeelen zoo bezwaarlijk, en wanneer we ons oordeel uitspreken, dan doen we dat met alle voorbehoud en bescheidenheid.

Zijn onze Gereformeerden aan het dogmatisme toe? Ik kan het wettelijk niet zien.

Laat ons maar eens nagaan; hoe staat het met de kennis der dogmatiek? Ieder, die met de menschen praat, zal moeten toestemmen: niet al te best. Men kan natuurlijk niet eischen, dat elk lid onzer Kerken de Gereformeerde dogmatiek tot in de puntjes kennen zal. Dat kan niet en dat hoeft niet. Maar men mag wel eischen, dat de meer ontwikkelden, die belangstelling toonen voor kunst en literatuur, die ook zullen hebben voor de leer der Kerk. Onderzoekt men echter, hoe het daarmee staat, dan is het resultaat bij vele ontwikkelden meer dan bedroevend. Gevolg: allerlei misverstand, herhaaldelijk opmerkingen over kerk en predikanten, over boeken en bladen, die onjuist, soms onbillijk zijn, eenvoudig door gebrek aan kennis. Verder, is er in onzen tijd in het algemeen liefde voor de dogmatiek? Ik kan het niet zien. We leven in een zeer ondogmatischen tijd. De leer wordt in een hoek gedruwd. De leer doet het niet, zoo hooren we telkens weer. Volkomen waar, maar niet minder waar is, wat vroeger vaak werd gezegd, dat als regel slechts een gezonde theorie kan leiden tot een gezonde praktijk. Maar men is niet erg op de theorie, uit zich liever wat vaag en zwevend, en is al spoedig tevreden. Ook in onze kerken sluip dat verschijnsel in.

Hoort men veel over de leerstellige waarheden praten? We weten wel beter. Ik geloof, dat heel wat gesprekken in onze kringen hooger zouden staan, als ze maar over dogmatische onderwerpen liepen. Nog eens, dat zal niet zalig maken, maar dat kan dan toch ten minste strekken tot vermeerdering van kennis.

Maar is het dan soms anders, n.l. zóó, dat weliswaar de dogmatische geoeendheid over het algemeen niet zoo hijster groot is, maar toch altijd nog grooter dan de warmte van gevoel? Is er soms een algeheele teruggang, maar meer toch nog op het gebied van het waarachtige, geestelijke leven, dan op dat van de leerstellige godgeleerdheid?

Hier ware zeker over te praten, maar ook hier juist mag gelden, dat de beoordeeling uitermate moeilijk is. Vaat staat, dat in tal van kringen meer gloed van gelooven moest oplamen, dat op den ernst van levenswandel hier en daar wel aan te merken valt. Maar als ik het recht zie, zijn dat over 't algemeen genomen ook de kringen, waar men met de dogmatiek, de overdenking der Gereformeerde leer, vrijwel heeft afgereken en zijn belangstelling naar de buitenzijde verplaatst. We kennen de overmystieke vromen, die God met warmte dienen, zij het niet altijd naar Zijn Woord, maar die de zuivere leer zoo hoog niet kunnen waardeeren. Bij hen is dat laatste echter vaak meer zeggen dan doen. Komt er een, die de waarheid Gods durft aandrangen, ze zullen hem dra ondervinden. De tegenstelling is bij hen een andere.

Zeker, daar kon meer zich uitend geloofsleven zijn, de ware adeldom van den Christen kon zich beter openbaren. Maar zóóals ik de dingen zie, staat het hier vrijwel gelijk, d.w.z. evenveel gebrek aan kennis als aan heilig vuur, tekortkoming op het gebied van het verstand, en op dat van het gevoel. Er moet zijn opwassen en in de kennis der leer en in de godzaligheid.

Hoe komt het dan, dat ook onder ons opstaan, die klagen over dogmatisme? Ik geloof, dat het tweërlei oorzaak hebben kan. Eerst, dat ze zelf niet veel van de dogmatiek moeten hebben, in hun hart niet, of althans niet veel hechten aan de

leer, en dan degenen, die opkomen voor zuiver honden der leer, die er op wijzen, dat zoowel in de evangeliën als in de brieven der apostelen op het leeren zulk een nadruk wordt gelegd, beschuldigen van dogmatisme. En een tweede reden is, dat men niet afgaat op eigen ervaring, maar naar anderen luistert. De ethischen hebben altijd de Gereformeerden van dogmatisme beschuldigd, omdat de ethischen van geen dogmatiek wilden weten, iets, waarvan sommigen onder hen thans al min of meer terugkeeren. Maar wanneer men Gereformerd is, dan behoeft men weliswaar, wat anderen van ons zeggen niet voor kennisgeving aan te nemen, men kan zich afvragen, of er ook iets juist in ligt, maar men kan het niet zonder meer overnemen.

Wat men dan moet doen?

Men moet zelf naar de menschen gaan, met hen praten, hen vragen, wat hen het meeste bezig houdt, wat hun belang inboezemt. Doet men dat, dan geloof ik dat men vinden zal, dat op dit oogenblik de Gereformeerden, ik zeg niet enkele Gereformeerden, niet aan dogmatisme lijden, maar wel onder meer in een tijd van verwarring en verflauwing der grenzen het pad begeeren zuiver te houden, ook de leer. Ja, als het er op aankomt, dan zou ik durven zeggen, dat er toch altijd nog meer begeerte is om te smaken de zaligheid van den dienst des Heeren, om zeker te zijn van de toekomstige zaligheid, dan om bezig te zijn met de leer en wat daarmee samenhangt. Heel begrijpelijk en ook goed. Maar indien dat de ervaring van velen zou zijn, die het leven der Gereformeerden kennen, dan was daarmee tevens gezegd, dat van dogmatisme niet kan worden gesproken.

De gevloekte zoon.

In het „Gereformeerd Theologisch Tijdschrift“ heeft Dr. Waterink zijn geheele kromiek aan het Jodenvraagstuk onzer dagen gewijd. Of het eigenlijk wel de bedoeling van deze rubriek is, om slechts één onderwerp te behandelen, blijve onbesproken. Wat hier geboden wordt, is zeker interessant. Dr. W. komt tot de conclusie:

Maar bovendien is er geen reden om te zeggen, dat de Joden revolutie beoogen, ook al bedient zich het Bolsjewisme, dat toch al niet over al te bekwaam menschen beschikt, van de handigheden van eenigen, misschien wel van velen hunner. En heeft niet de aangrijpende plechtigheid, bij welke Bronstein (Trotzky) uit de synagoge werd geworpen bewezen, dat er ook onder het Jodendom nog een geest heerscht, geheel wars van revolutie en geweld?

Voor het geval men van deze „aangrijpende plechtigheid“ niet heeft gelezen, geven we hier een beschrijving ervan uit „Timotheus“:

Wat moet het vreeselijk zijn geweest voor den grijzen Mozes Bronstein, zijn zoon Löw vervallen te verklaren van de Joodsche gemeenschap! Dit is onlangs geschied in de kleine synagoge van Jekatoroslaw. Löw Bronstein is dezelfde, die zich Trotzky noemt, en in Rusland met Lenin aan het hoofd staat van de communistenregering.

„Waarom beschuldigt ge uw zoon?“ vroeg de rabbijn aan den vader, die in de synagoge openlijk zijn zoon kwam aanklagen.

De vader sprak met een stem, die eerst beefde, maar langzamerhand vaster werd: „Ik beschuldig hem, de wetten zijner vaderen overtreden te hebben, en een vijand der Joden en der menscheit te zijn geworden.“

„Dat zijn zware beschuldigingen,“ antwoordde de rabbijn. „Lever daarvoor de bewijzen.“

Luid klonk nu de stem van den vader: „Ieder lid dezer gemeente is mijn getuige, heel Rusland, heel de wereld.“

Het was eenige oogenblikken stil.

Toen sprak de rabbijn: „Het bewijs is geleverd. Wat is thans mijn plicht?“

De oude vader hief zijn handen boven zijn hoofd, en sprak in de houding van een profeet: „Löw Bronstein zal uitgebannen worden buiten de gemeenschap der Joden. Hij zal vervloekt zijn en verafschuwd met de verafschuwden, met alle vijanden Gods, voor wie geen vergiffenis bestaat, noch op aarde, noch in de hel of in den hemel.“

Nadat de gemeente met deze woorden had ingestemd en de naam van den vijand met de bazuin (een ramshoren) naar de vier winden was bekend gemaakt; nadat voorts zeven gebeden van vervloeking werden uitgesproken, en zeven kaarsen werden gedooft als symbool, dat de uitgebannen niet zal voortbestaan in de herinnering der levenden, wendde zich een andere rabbijn tot den ouden vader en zeide: „Uw zoon is uitgebannen. Hebt ge nog een harder straf verlangd?“

De ontroering der gemeente groeide tot het hoogtepunt aan. Maar er kwam geen antwoord. Aller oogen richtten zich op den ongelukkigen vader, die op de knie gezonken, in gebel verdiept was.

Toen verhoef zich opeens Mozes Bronstein, en hij zeide: „Hij zij gevloekt tot in alle eeuwigheid!“

Bij deze woorden weerklonk een kreet door de ruimte. Een oude vrouw viel bewusteloos neer. Het was de moeder van Trotzky.

Communistische Dichtkunst.

„Cijfers en Feiten“ haalt uit „Friesch Dagblad“ aan:

Evenals elke levens- en wereldbeschouwing heeft ook het communisme zijn zangers, die in geestdriftvolle verzen de lof zingen van hun idealen.

Henriëtte Roland Holst is bekend.

Maar ook de dichter A. van Collem voelt zich zanger van het communisme. En in zijn zangen komt dat tot uiting.

Vooral echter openbaart hij zich in zijn gelichten als bittere vijand van God en godsdienst.

Als de menscheit maar eerst definitief met God heeft afgereken, om Zijn geboden heeft leeren lachen en alle banden van zich geworpen, dan is zij vanzelf rijp voor de heillooze beginselen van het communisme.

In een nieuwe, pas verschenen bundel propageert Van Collem met schamtelooze diertheid zijn totale Godsontkenning.

Een nieuwe maatschappij ziet hij groeien in zijn verbeelding. Een maatschappij, waarin voor God en godsdienst geen plaats meer zal zijn, wijl de mensch zich aan de bekrompen overleveringen van een voorbijen tijd heeft ontworsteld, en zich vrij voelt.

Aldus bezingt hij z'n ontzettende Godsverloochening:

„Een nieuw geslacht groeit op, zich zelf gewis.
Een nieuw geslacht zal op de aarde verschijnen,
Maar spoor en taal en teken zal verdwijnen.
Van Een, die wezen kon, noch was, noch is.“

En satanisch vervolgt Van Collem dan elders zijn dichtbundel:

„Maak ruim de hoofden, sprak de stem in mij,
Vernietig God, die naam vol tooverij,
Door verwarden altijd aangebeden.“

Ontzettend toch, zulke godslastering!

Wat zal 't voor zulke ongeloofsprofeten eenmaal een vreeselijk ontwaken zijn, als Hij, Die was, Die is en Die zijn zal, op de wolken wederkomt, om te oordeelen de levenden en de dooden.

Ontzettend is hier volstrekt geen te sterke kwalificatie.

Men kan gerust zeggen: gruwelijk.

Hoe worden we hierdoor herinnerd aan het woord van Johannes: „En gelijk gij gehoord hebt, dat de Antichrist komt, zoo zijn ook nu vele antichristen geworden, waaruit gij bekennen zult, dat het de laatste ure is.“

Mijn gebed een leugen?

Die vraag dient gij u te stellen na het lezen van dit stukje van Dr. Schilder in de „Geref. Kb. voor Gorinchem“:

Als wij de Vrije Universiteit lieten verkommeren, dan zou ons gebed een leugen zijn, zo vaak wij den moed hadden om te vragen: Uw Naam worde geheiligd; Uw koninkrijk kome. Wie over den inhoud van deze bedien heeft nagedacht (zijn eigen catechismus helpt hem daarin), die durft niet, als hij dat bidt met bewustheid, zich evenzoo met bewustheid onttrekken aan dezen ontroerenden noodstand der Vrije Universiteit.

Levensduur.

In „Refajah“ vervolgt de arts H(aver)kate zijn artikelen over den dood, waaruit wij meermalen iets mededeelden.

Thans handelt hij over den levensduur.

Van den leeftijd des menschen zegt de psalmist reeds: „aangaande de dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig of, indien wij zeer sterk zijn, tachtig“. Slechts enkelen zijn er, die nog boven deze zeer sterken van tachtig jaar gaan en honderd en meer jaar wonen. Een honderdste verjaardag is echter een zoo groote bijzonderheid, dat hij in de krant wordt vermeld en de jarige door zijn plaatsgenooten en zelfs door de overheid wordt gelukgewenscht.

Korten tijd geleden (Nov. '21) meldten de bladen ons, dat de oudste mensch der wereld in Parijs vertoefde; het was een Turk, die volgens zijn identiteitspapieren in 1775 geboren was en dus 146 jaar oud. Deze Zora Mehmed was vier maal getrouwd geweest; had een zoon van 95 jaar, terwijl zijn jongste dochter 61 jaren telde; van zijn klein- en achterkleinkinderen was hij den tel kwijtgeraakt.

Na hem zou komen een Sioux-Indianen, die al 134 jaar oud was, zoo meldten Amerikaansche bladen. Harvey, de ontdekker van den bloedsontloop, deelt mede, dat hij het lijk van iemand van 152 jaar ontdeeft heeft.

Gevallen, dat menschen 120, 140 en zelfs 150 jaar worden, zijn zeker waargenomen; maar toch moet men voorzichtig zijn met deze opgaven; niet altijd zijn ze geloofwaardig. Dat is in Beieren gebleken. Volgens opgave van de personen zelf zouden daar in 1871 zeven en twintig honderdjarigen leven. De menschen hadden er echter belang bij zulk een hoogen ouderdom op te geven. En wat bleek nu bij een ambtelijk onderzoek? Er bleef maar één honderdjarige over.

Er in 1912 was het nog evenzoo; in Beieren bestond de eigenaardige gewoonte, dat de Prins-Regent de voeten waschte bij de twaalf oudste mannen des lands. In dat jaar waren deze mannen samen 1100 jaren oud, en dus was hun gemiddelde leeftijd maar 92 jaar. Veel honderdjarigen waren er dus zeker niet bij.

Wat den leeftijd der dieren betreft, zijn we over onze huisdieren vrij goed ingelicht. Een bezwaar is hier echter, dat men ze meestal geen natuurlijke dood gunt en men ze om allerlei redenen doodt, vóór ze teekenen van ouderdom gaan vertoonen. Slechts zelden komt het voor, dat iemand zoo aan zijn paard gehecht is, dat hij het bij zich houdt, totdat het van ouderdom sterft, en 'nog zeldzamer zal dit met een rund gebeuren. Dit neemt niet weg, dat men toch gelegenheid heeft gehad waar te nemen, dat een paard 40—50 jaar oud kan worden, een rund 20—25, een schaap 10—15, een hond 10—12, een kat 9—10, een varken 20—30, een Guineaesche biggetje 8 jaar en een olifant — in Indië immers als lastdier gebruikt — 150—200 jaar.

Bij de wilde dieren weten we alleen, hoe oud ze kunnen worden in gevangen staat, b.v. in een diergaarde, of wanneer de mensch ze heeft getemd.